

Delavska PRAVICA

GLASILO KRŠČANSKEGA DELOVNEGA LJUDSTVA

Budno na straži!

Krvavi obračun sedanjega časa bo brez dvoma prinesel marsikako spremembo v človeškem življenju. Vsakdo izmed nas že dolga leta čuti, da bo prej ali slej nujna neka sprememba v človeškem družabnem življenju. Življenje delovnega človeka je bilo iz dneva v dan slabše. Velika brezposelnost je že stabilnega značaja, ki nujno vpliva tudi na gospodarski položaj še zaposlenega delavstva. Brezposelnost stalno trka na vrata, tako da službe oddajajo večinoma po protekcijah in pod roko, in da naša Borza dela nima več posredovalnega značaja, pač pa le še podporni, kolikor ji sredstva še to dopuščajo. Vpliv gospodarskih krogov na meščanske politične stranke je že tako velik, da celo delavski zavodi ne predstavljajo več delavske volje. V nje so se vrinili ljudje, ki imajo svojo zaščitno oporo vse drugje, samo v delavstvu ne. Tako delavstvo izgublja vsak vpliv na pravo delavsko socialno politično borbo, ki je danes v prvi vrsti potrebna. Svobodne delavske strokovne organizacije se v sedanjem času le z veliko silo, požrtvovalnostjo in vztrajnostjo borijo, da iztisnejo vsaj drobčinico pravice za svoje članstvo. Po tej poti smo prišli že tako daleč, da gospodarstveniki enostavno več ne priznavajo zakonitih delavskih strokovnih organizacij in večkrat se pripeti, da mora delavstvo voditi boj najprej za priznanje svoje zakonite pravice, da sme sploh biti organizirano, potem pa šele pridejo na vrsto najnujnejše delavske potrebe v stroki in obratu.

Ti primeri, ki niso redki, dokazujejo, kako malo današnji svet upošteva delavstvo in kako malo razumeva njegove težnje. In ni čudno, če se na videz zdi, da je delavstvo le zgolj objekt izkoriščanja, pa bodisi v gospodarskem ali tudi v političnem pomenu besede. Le pogledmo, koliko je danes raznih »delavskih« zastopnikov, ki so se znali na razne načine preriniti do lepih mest in do neodpovedljivih služb, pri tem ko nimajo niti volje niti srca za res pravo delavsko borbo, kaj šele za kake žrtve, ki jih v današnjem času prava in iskrena delavska borba nujno zahteva.

To so žalostna dejstva današnjega časa. V času, kot je sedaj, bi delavstvo potrebovalo prav povsod idealne in res iskrene zastopnike, ki bi v današnji družbi bičali njene pregrehe nad delavstvom in dvigali delavstvo duhovno k zavesti in res krščanski borbi za pravice ter jih vodili v pošteni in pametni borbi od koraka do koraka k uspehom.

Toda pri vsem tem ugotavljanju moramo vedeti, da se časi sami ne bodo prav nič spremenili. Vedeti moramo, da je človek čas, v katerem živimo, sam napravljen. Kakršni so ljudje, taki so tudi časi. In če se zavedamo, da živimo v sedanjem vojnem času na prelomu, če smo prepričani, da bodo prišli novi časi, se moramo istočasno tudi zavedati, da leži največja naloga na nas samih. Če bo delavstvo malomarno, brezbrizno in naravnost leno za svoja lastna vprašanja, bo tok časa šel naprej brez njegovega sodelovanja in tudi njemu v škodo. Zato pa mora danes odpasti vsaka nejevolja do dela v organizaciji, vsako godrnjanje in morda celo kako brezplodno pričakovanje večjih sprememb v življenju v kakršni koli obliki. Danes je prišel čas, ko mora delavstvo pokazati vso svojo zrelost za pametno delo v zakonitih delavskih organiza-

Načelno vprašanje

Aprila meseca je preteklo leto dni, odkar je ljubljansko Delavsko zbornico zasedel slovenski del Jugorasa — Zveza združenih delavcev. Z odredbo ministra za socialno politiko in narodno zdravje je bil razrešen dolžnosti prejšnji izvoljeni upravni odbor in plenum, na njegovo mesto so bili pa postavljeni ljudje iz vrst Jugorasa. Povsem razumljivo je, da s takim odlokom ni moglo biti zadovoljno delavstvo, ki je včlanjeno v svobodnih delavskih strokovnih organizacijah. Po svojih sindikatih je delavstvo stalno zahtevalo, da se ponovno vrne tako važen delavski zavod kakor je Delavska zbornica pravih delavskim zastopnikom, ki — izvoljeni po svobodno izvedenih volitvah — v resnici zastopajo delavstvo. Toda kakor je videti, so bile vse zahteve in resolucije

do danes zastojne.

Po preteku enega leta pa vidimo, da bo treba to vprašanje vendarle nujno urediti. Kajti ne moremo si misliti, da bi mogli Delavsko zbornico uspešno voditi ljudje, ki so bili na mesta, na katerih sedijo, le imenovani, to se pravi enostavno postavljeni, in da v doglednem času ne bi pokazali, koliko imajo v resnici pravice do vodstva takega zavoda. Delavska zbornica ni noben gospodarski niti zavarovalni urad, pri katerem bi imenovana uprava eventualno lahko na leta sedela brez izrecnega pristanka delavstva, kot se to godi pri Okrožnem uradu za zavarovanje delavcev. Pa še tu ni brez škode zavoda. Delavska zbornica je po svojih pravih razrednih zastopnicah delavstva, ki v najožji povezanosti z njim stremi za izboljšanjem socialnega položaja vsega delavstva. Torej ni ta zbornica nobena zastopnica kakih političnih ljudi, ki so slučajno na važnih političnih mestih kjer koli si bodi, ampak je zastopnica delavstva. Če pa je ta zbornica zastopnica delavstva, potem mora delavstvo govoriti, kdo naj ga zastopa v njej. Zato si mi ne moremo misliti, da bi bila imenovana uprava v tem zavodu mogla sedeti celo večnost, ne da bi dokazala vsaj javnosti z volitvami, da ima do tega zavoda od delavstva tudi podano pravico. Zato smo mi popolnoma upravičeno po vseh

svojih načelih, tako delavskih kot tudi krščanskih, zahtevali, da se čim prej izvedejo volitve v ta zavod. Svobodna odločitev nam je sveta in je tudi predpogoj pozitivnega in uspešnega dela kjer koli. In le čudimo se, kako more Zveza združenih delavcev, ki se na slovenskih tleh neprestano hvali s svojimi znanimi načeli, zavzemati v zbornici položaj, ki ji ga je pred dobrim letom dal politični položaj še pred sporazumom s Hrvati, ne da bi dokazala svojo popolno upravičenost. Nova vlada, katere sad je bil sklenjeni sporazum, je v svoji prvi izjavi podala popolno demokratično načelo za podlago svojega dela. Upravičeno smo takrat pričakovali, da bo demokratični duh vladne izjave vplival tudi na socialno politično področje, torej tudi na delavske zavode.

Tako nam je položaj v delavskih zavodih popolnoma nerazumljiv iz katoliških načel Zveze združenih delavcev kakor tudi vladne izjave. To pa še prav posebno ne glede na eno ali na drugo stran, pač pa iz zamočanega evropskega položaja, ki nujno zahteva, da vsaka država, predvsem pa male, hitro uredijo vsa svoja notranja vprašanja, da kot en mož stojijo na braniku za obrambo svojih koristi proti komur koli. Zadovoljnost delavstva in ureditev socialno političnih notranjih razmer ni tu majhno vprašanje, ampak nasprotno velikega pomena. Saj je prav delavstvo pri nas važen činitelj v notranjem državnem vprašanju.

Važno pa je pri tem tudi vprašanje poslanstva vobče, ki ga ima gibanje, h kateremu spada Zveza združenih delavcev. Mi dobro vemo, da je ZZZD prestopila v Jugorasa, ki je imel po bivšem predsedniku g. Stojadinoviću značaj fašističnega sindikata, ki naj po razpustu vseh svobodnih del. strokovnih organizacij prevzame po tujih vzorcih v rolke vse delavsko gibanje v državi. Naši Združeni so se v zvezi s tem vprašanjem nešteto krat ogrevali za enotno delavsko organizacijo. S tem v zvezi je bil tudi obisk v Hamburgu in darilo dr. Leyu, katerega se je udeležil tudi zastopnik ZZZD. To vprašanje je bilo s padcem dr. Stojadinovića rešeno, z doseženim sporazumom s

Hrvati pa je zgubilo sploh ves svoj pomen. In vendar danes ti ljudje, ki so pripravljali pot enotnemu delavskemu sindikatu, še vedno sedijo po delavskih zavodih in ovirajo, da zavod ne pride v prave delavske roke.

Tako je tudi vsakomur razumljivo, da svobodne delavske strokovne organizacije niso mogle sodelovati pri takem vodstvu zavoda, ker bi s tem priznale in podpirale stremljenja, ki so njim popolnoma tuja.

Delavska zbornica je razredna predstavica delavstva. Njo vzdržuje delavstvo s svojimi lastnimi prispevki in nihče drugi. Zato je ta zavod last vsega delavstva in le ono v prvi vrsti more in mora odločati o njenem vodstvu in delu.

Zaradi teh razlogov je vprašanje Delavske zbornice za nas načelno vprašanje. Nikoli nismo prosili v takih zadevah miloščine, ampak smo vsikdar zahtevali samo pravico. In tudi danes zahtevamo, da se vprašanje Delavske zbornice po 14 mesecih reši tako, da bo vse delavstvo zadovoljno. In samo in edino to bo v splošno in veliko korist zdravega notranjega razpoloženja v naši domovini v sedanjih usodnih dneh evropskega položaja.

Pokojninsko zavarovanje razširjeno tudi na trgovske pomočnike

Minister za socialno politiko in narodno zdravje je razširil z naredbo z dne 28. marca t. l. pokojninsko zavarovanje tudi na trgovske pomočnike. Zavarovanje se prične izvajati s 1. julijem 1940. S to uredbo je bila izpolnjena večletna želja trgovskih sodelavnikov in so z njo dobili končen značaj privatnih nameščencev. Do sedaj so bili nekako v sredi med delavstvom in nameščenci. G. minister je s tem rešil zelo veliko socialno vprašanje.

Obseg zavarovanja

Pokojninsko zavarovanje je razširjeno na vse trgovske pomočnike, ki so zaposleni v trgovskih obratih, v prodajalnih obratih in industrijskih podjetij ali zadržani pri trgovskih poslih, če je ta posel njih glavni poklic in imajo potrebno izobrazbo.

V dokaz izobrazbe velja dvoletno učenje v katerem izmed omenjenih obratov. Učno doba pa nadomeščajo dovršeni štirje razredi meščanske, srednje ali tej enake strokovne šole.

Dokup let

Trgovskim pomočnikom se všteje v pokojnino tudi čas od 1. januarja 1938, če vplačajo naknadno v enem letu od dneva uveljavitve te uredbe tozadevne prispevke za pokojninsko zavarovanje s 6% obresti v tistem plačilnem razredu, v katerem so bili na dan vstopa v obvezno pokojninsko zavarovanje.

cijah. Vsako izogibanje temu delu pomeni veliko škodo delavski borbi sedaj kakor tudi pozneje.

Zato je dolžnost prav posebno vsakega našega tovariša da ima pred očmi svojo lastno strokovno organizacijo, njen procvit in njene uspehe. Naša skupnost mora biti v bodočih dneh

tako močna in trdna, da bomo nove čase, ki jih pričakujemo, videli samo v borbi naše skupnosti. V delu za našo JSZ pokazimo, da smo zreli in da gremo z odprtimi očmi v bodočnost. Naša načela o krščanski družbi naj nam bodo osnova dela, obenem pa tudi poročstvo za zmago. Srečko Žumer.

Naše stališče do Delavske zbornice

Pred nekaj dnevi se je mudil v Ljubljani načelnik ministrstva za socialno politiko in narodno zdravje g. Petrovič. Namen njegovega prihoda je bil, da preišče postopanje Delavske zbornice v Ljubljani nasproti strokovnim organizacijam. Saj je bila Strojovna komisija v Celju celo deložirana. Deložacija pa je morala zbornica na odredbo ministra za socialno politiko in narodno zdravje preklicati.

Načelnik je povabil na razgovor tudi zastopnike strokovnih organizacij. Za JSZ sta se udeležila razgovora predsednik tov. Zumer in tajnik tov. Groselj. Pri razgovoru se je razmotrivalo tudi vprašanje nekake sprave delavskih strokovnih organizacij s sedanjo upravo Delavske zbornice. Priznanje in sodelovanje s sedanjo upravo Delavske zbornice sta kategorično odklonili JSZ in Strojovna komisija.

Zaradi tega je prav, da pri tej priliki navedemo nekaj vzrokov, zaradi katerih JSZ ne more sodelovati s sedanjo upravo Delavske zbornice.

1. ZZD ni bila niti moralno niti stvarno upravičena, da je dosegla razrešitev izvoljene uprave Delavske zbornice.

2. Dosedanje postopanje uprave Delavske zbornice je skoraj nepretrgoma izzivanje delavskih strokovnih organizacij v vseh mogočih oblikah. Saj je bil njen namen, da jih ubije gospodarsko s tem, da jim dela težave pri stanarini, da jim je odtegnila podporo in podobno.

3. Hotela pa je zavreti ali vsaj otežiti tudi njihovo strokovno delovanje s tem, da je predsednik Delavske zbornice prepovedal vsak oseben stik strokovnih funkcionarjev z referenti Delavske zbornice med uradnimi urami. Prav tako je hotel onemogočiti stik referentov s strokovno organiziranim delavstvom. V ta namen je nastavljena posebna moč, katere naloga je, da pazi na referente, ki so pripadniki svobodnih strokovnih organizacij. Tako postopanje je nečastno nasproti referentom, katere moramo prištevati med preizkušene veterane v delavskem strokovnem gibanju. Nič manj nečastno je napram delavstvu, ki naj razkriva svoje težnje posebnemu nastavljenju, pa najsi da išče strokovne pomoči ali pa da prosi za podporo, in ki je odvisno od tega nastavljenca ali bo prišel do referenta. Vse to se godi v instituciji, katero je delavstvo samo zgradilo in katero tudi samo vzdržuje.

4. Sicer nimamo vpogleda v gospodarstvo Delavske zbornice, videz pa je, da ni posebno dobro. Kajti ko so prosili uslužbence za draginjsko doklado, so bili zavrnjeni, češ da ni sredstev. To je znamenje, da je izčrpana že preračunska rezerva ali pa da je že blizu izčrpanja, dasi še ni preteklo polovice preračunske dobe.

5. Predsednik Delavske zbornice je postal prokurist trdke Stupica v

Strojovna poročila

Stavka stavbincev končana

Banska uprava je v ponedeljek dopoldne pozvala k pogajanjem zastopnike delojemalskih združenj, kot tudi zastopnike delavskih strokovnih organizacij s pozivom, da sklenejo kolektivno pogodbo ter da v slučaju, če se medsebojno ne sklene pogodba in štrajk konča, bo ban predpisal tarifno lestvico, ki bo za obe strani obvezna.

Banska uprava je v soboto zvečer pozvala delodajalska združenja v Ljubljani (Inženirska zbornica, Združenje tesarskih mojstrov in Združenje zidarjev) ter vse štiri delavske organizacije (Jugoslovanska strokovna zveza, Narodna strokovna zveza, Zveza združenih delavcev in Savez gradjevinskih radnikov), naj sklenejo do ponedeljka do desetih dopoldne kolektivno pogodbo, ker to zahteva nad polovico delavcev, v nasprotnem primeru pa bo ban predpisal tarifno lestvico v smislu člena 14. Uredbe o določanju minimalnih mezd.

Na podlagi tega poziva je prišlo do pogajanj v palači banske uprave. Ta pogajanja, ki so se pričela pod vodstvom inspektorja dela, inž. Barage, so trajala od desetih dopoldne pa do pol treh popoldne.

Končno je bil dosežen sporazum ter je bil podpisan dodatek h kolektivni pogodbi z dne 15. julija 1938, ki je stopil v veljavo z dnem 4. junija 1940.

Pri tem so bile postavljene naslednje glavne določbe:

a) delavstvo prvega, drugega in tretjega razreda dobi poviške, in sicer:

1. kvalificirani delavci po 75 par na uro;

Ljubljani. S tem je postal faktično vodja te trdke ter jo podpisuje, odreja ukrepe v imenu podjetja in nastavlja nameščence. Torej mora braniti interese podjetja napram uslužbencem in javnosti. S tem je izgubil značaj nameščenca in upravičeno smatra delavstvo, da je predsednik zbornice prav za prav oseba, ki spada po svojem položaju med delodajalske vrste.

6. Predsednik zbornice je osebno odredil, da ne smejo uslužbenci praznovati 1. maja, ki je priznan kot delavski praznik od vseh organizacij.

Samo nekaj vzrokov. Toda še ti so take narave, da nujno izključujejo zavedne strokovne organizacije od sodelovanja s sedanjo upravo, ker bi s tem direktno priznale ustvarjeno stanje z vsemi posledicami vred.

Ker pa JSZ ve, da je tako napeto razmerje nezdružljivo, je tudi sodelovala pri akciji, ki ima namen, da se to stanje odpravi. Sedaj ima pa besedo pristojna oblast.

Načelstvo JSZ.

2. pomožni delavci v prvem razredu (Ljubljana, Maribor, Jesenice, Kranj, industrijska dela v občini Stražišče pri Kranju) dobe po 90 para na uro;

3. pomožni delavci v drugem in tretjem razredu po 75 par na uro;

4. vse delavstvo v četrtem in petem meznem razredu (podeželje) po 50 par na uro.

b) S 30. avgustom 1940 se zvišajo plače vsemu delavstvu za nadaljnjih 25 par na uro.

1. Za državna javna dela, ki so bila oddana pred 1. aprilom 1940, pa veljajo stare mezde do 30. avgusta 1940. Po tem dnevu pa bodo veljale tudi za dr-

Stavka v podjetju „Standard“ v Kranju

Že januarja so delavci podjetja »Standard« (bivša Polakova usnjarna v Kranju) poslali potom JSZ podjetju zahtevo, da se plače povišajo za 25%. JSZ je nato hotela prijateljskim potom doseči s podjetjem sporazum o tem predlogu. Ker vsi poskusi niso uspeli, ter je podjetje odklanjalo vsak splošni povišek, je bila organizacija prisiljena prositi za poravnalno razpravo, ki se je vršila na sreskem načelstvu 24. in 31. maja. Na prvo razpravo je prišel za »Standard« dr. Sabothy, ki je pravni zastopnik navedene firme in obratovodja inž. Knoch. Dr. Sabothy je navajal, da dela »Standard« le za plačila firmi »Jugoknoche« iz Zagreba, da »Jugoknoche« plača vse režijske stroške in da poleg tega še 5%, ki jih pa »Standard«, ki je v likvidaciji nujno potrebuje za plačilo obresti od ogromnih dolgov. Rekel je, da »Standard« torej ne more povišati plač delavstvu, razen, če »Jugoknoche« hoče plačevati toliko več režijskih stroškov, kot bi znašal ta povišek. Ker je zastopnik »Jugoknoche« inž. Knoch to odklonil, je hotel dr. Sabothy v imenu »Standarda« vsemu delavstvu odpovedati. Ker je bil pa opozorjen na uredbo o minimalnih mezdah, poravnavanju in razsodišču, ki prepoveduje izprtje delavstva, dokler traja poravnalni postopek, je to namero umaknil.

Pri drugi razpravi je bil za »Standard« navzoč dr. Kamušič, ki sicer ni prišel z namero, da bi delavcem odpovedal, toda zadevo zvišanja plač je dal v roke zastopniku »Jugoknoche«, navzočemu inž. Knochu, ki je zopet odklonil splošni povišek, in že po končani razpravi pristal na nadaljevanje pogajanj, ki bi se vršila v podjetju. Tekom teh pogajanj je inž. Knoch sestavil »protokole«, kjer navaja, da bi dal draginjsko doklado od 20 do 40 par na uro in to samo pri urnem delu. Pri akordu bi znašal zaslužek 20% nad določeno urno plačo, vendar pa le te-

žavna javna dela nove mezde. Delavstvu se bodo tedaj mezde zvišale za 1 din na uro.

Končno je bila vnesena določba, da se industrijska dela iz tretjega meznega razreda plačajo po tarifi drugega meznega razreda.

Delodajalci so pristali tudi na to, da ne bodo zaradi stavke izvajali nikakršnih konsenzov proti delavstvu.

Stavkalo je sedaj po vsej Sloveniji 5320 delavcev. More se reči, da je stavka uspela, ker so delavci dobili takoj v prvih treh razredih 25 par in bodo 30. avgusta t. l. dobili po vsej banovini še nadaljnjih 25 par več, kot so podjetniki na zadnji poravnalni razpravi 15. maja bili pripravljeni dati.

Uspeh delavstva gradbene stroke bo brez dvoma dvignil borbeno zavest tudi ostalemu delavstvu ter naj bi tudi delavci ostalih strok po zgledu stavbincev uveljavili kolektivno pogodbo za vso banovino.

daj, če bi delavec pridno in marljivo vršil delo. Kaj je »pridnost« po definiciji inž. Knocha, je delavstvu dosti znano, ker mora sedaj eden izvrševati delo, ki sta ga prej, dokler njega ni bilo, vršila dva. Delavci so med opoldanskim odmorom soglasno odklonili navedeni »protokole«, sestavili končne pogoje, v katerih so popustili od prvotnih, še v januarju stavljenih zahtev za 25% poviška plač, samo na skromno draginjsko doklado od 40 do 60 par na uro. Ko je bilo inž. Knochu sporočeno, da odklanja delavstvo njegov »protokol« ter pristane le na predložene minimalne pogoje, je rekel, da naj kar takoj začnejo štrajkati, kar je delavstvo tudi storilo. Drugi dan stavke je bilo delavstvo še vedno pripravljeno iti pod navedenimi skromnimi pogoji na delo, ki ne znašajo niti 15% poviška, pa gosp. ing. Knoch tega ni sprejel ter je nudil na uro samo 10 par manj.

Ker je bilo delavstvo prisiljeno iti v stavko in sedaj stavko nadaljevati, je jasno, da sedaj pod navedenimi skromnimi pogoji ne bo šlo na delo ter vztraja pri prvotno predloženih zahtevah, da se zvišajo plače za 25%. Tudi zahtevek ne odgovarja porastu draginje in tudi ne tistemu, kar so na račun draginje dobili delavci po nekaterih podjetjih. Pa če bi bile plače pri »Standardu« res vsaj povprečne. Toda če je del delavstva, in to polnoletnega, še vedno plačana po minimalni mezd 3 din na uro, je dovolj povedano. Na drugi strani je pa vsakemu analfabetu jasno, da so se cene izdelkom podjetja povišale do 50%, saj delavstvo najbolj občuti draginjo usnja. Če vlada ustanavlja za vojne spekulante in verižnike koncentracijska taborišča, je nedopustno, da bi tuje v tej stiski delavstvu nič ne zvišal plač, sam pa drago prodajal izdelke in tako iz stiske slovenskih delavcev sebi koval dobiček.

Jože Gostinčar:

Škof Ketteler

(Konec.)

Delavsko vprašanje je važnejše kot tako imenovana politična vprašanja. Kdor posluša zborniška posvetovanja in bere dnevno časopisje, bi moral verjeti, da so politična vprašanja najvažnejša stvar za človeka. To je pa velika zmot. Prava politična vprašanja so pomenljiva le za majhen del ljudstva, namreč za delavce s perezom, za tisti del, ki največ govori in piše in zato tudi vlada na govorniškem odru in v časopisju, in med temi je zopet le neka stranka, ki skuša izkoristiti to vprašanje v svoje strankarske in osebne koristi. Ta stranka gospodari na obojnem polju in se povsod enako postavlja, kakor bi na svetu nič drugega ne živel in kakor bi ne bilo nič drugega poštenega kot njihovo mišljenje in delovanje za blaginjo ljudi.

Časopisje in zbornice delujejo le v strankarske namene, in sicer na enak način. Naši časopisi so pisani, zborniški govori in naše zbornične razprave so govorniki častniški članki. Vse pa, kar se v sejah obravnava, je le malo v dotiku z življenjem pravega delavskega stanu. Kar mislijo, čutijo in govorijo delavci in njihove družine od jutra do večera, kar se res tiče njihovega življenja in kar zboljšuje ali slabša razmere življenja se omenja le malo v političnih vpra-

šanjih. Izjemno se godi to samo tedaj, kadar politične stranke iščejo delavca za svoje namene. Delavci služijo tedaj ne sebi, marveč drugim, sredstva so posameznih strank, in ko se doseže strankarski namen, jih zopet prepuste njih usodi. Ljudstvo se tako slepi. S svojimi krvjo mora čisto strankam priboriti veljavo, ki je zanj brez koristi. Zlasti vladajoča liberalna stranka vara ljudstvo, češ, da je v njenih političnih načelih njegova rešitev; med tem ko tako piše in govori, pa odira ljudstvo.

Delavsko vprašanje je mnogo važnejše nego ta vprašanja. Res ima najvišji, najboljše pomen. Peča se s tem, kar ljudstvo vsak dan tare, s skrbjo, kako naj se preživi delavec in njegova družina. In ta skrb tolmači mišljenje, žalost in veselje delavskega ljudstva.

c) Za delo nezmožni delavci. Za delo nezmožen delavec, ki si ni mogel nič prihraniti, je vezan na pomoč drugih. In takih je mnogo. Do mala vsi reveži na svetu so za delo nezmožni udje delavskega stanu. Ti potrebujejo podpore. — Zavode, kjer se skrbi zanje, to je bolnišnice, ubožnice in hiralnice, je pa ustanovil krščanski duh. Naš vek je sicer te zavode večinoma odtrgal od cerkve in jih izročil drugim, a v resnici žive še od nje. Liberalizem poskuša vse, da bi zatemnil spomin na izvor teh zavodov, a če je tudi vse drugo dosegel, njihove zveze s krščanstvom ne bo mogel nikoli raztrgati, namreč zveze po duhu. Poganstvo tega delovanja ni poznalo, šele

krščanstvo ga je vzbudilo. Gorje dela nezmožnim delavcem, če bi se uničil vpliv krščanstva in cerkve!

Krščanstvo skrbi pa še na poseben način za onemogle delavce. Ne zbira samo denarja v ta namen, marveč nagiblje tudi ljudi, da popolnoma žrtvujejo svoje moči nadnaravni ljubezni in se za vse življenje postavijo v službo siromakov — svojih sobratov in bratov Kristusovih. Neštevilno takih oseb je rodila cerkev in jih še rodi. Vsa humaniteta, ves napredek, vse liberalstvo ni moglo dati niti enemu človeku moči svete ljubezni, ni še vzgojilo niti enega usmiljenega brata, niti ene usmiljene sestre.

Države so pobrale mnogo cerkvenega premoženja. To je po cerkvenem pravu tudi premoženje siromakov. Nekakšno zadostilo za storjeno krivico bi bilo v tem, da bi države ta denar porabile za ubožce.

č) Kako se godi delavskemu stanu? Delavci se žive s svojo mezdo. Mezda je pa z majhnimi izjemami sedaj samo tolika, kolikor je potrebna za najnujnejše potrebe — za hrano, stanovanje in obleko, in sicer tako je treba, da bi brez nje ne mogel človek živeti. Resnica tega stavka je po znanih razpravah med Lassallom in njegovimi nasprotniki tako razvidna, da jo more tajiti samo tisti, ki stepi ljudstvo. V nji je vse delavsko vprašanje.

Delo je namreč postalo blago in se ravna po zakonih blaga. Cena blagu

se določa po tem, koliko je kupcev in koliko prodajalcev. Tako je tudi z delom. Zakon za ceno blaga se ravna naposled po tem, koliko stane proizvodnja blaga. Zaradi tekmovanja skuša vsakdo čim ceneje proizvajati. Včasih se tudi primeri, da kdo prodaja blago nekaj časa pod ceno, da izpodrine svoje tekmece.

Cena delu so ravno tako stroški za proizvodnjo dela, t. j. za najnujnejše človeške potrebe. Kadar je delavec preveč, se ti stroški v medsebojnem tekmovanju, kolikor je mogoče zmanjšujejo. Delodajalci ponujajo delo za najnižjo plačo. Zato se tudi med delavci večkrat primeri, da prodajajo svoje delo pod ceno, to se pravi delavec zasluži manj, kot nujno potrebuje zase in svojo rodbino. To je vzrok nepopisnemu ubožstvu.

Tu imamo en del Kettelerjevih nazorov o delavskem vprašanju, kakor so napisana v Krekovem Socializmu.

Iz tega se vidi, da je Ketteler postavil svoje misli o socializmu in posebej o delavskem vprašanju, na mnogo trdnjše temelje kakor Marks. Ketteler stoji na nepremakljivi skali pravičnosti, ki je spojena z vero v Boga, na katerega zapovedih sloni vse blagostanje celotnega človeštva. Kettelerjev krščanski socializem niso sanje, temveč dejanska resnica, katero zastopa pri nas Slovencih Jugoslovanska strokovna zveza. Nadaljnji spisi govore o sredstvih za zboljšanje delavskega stanu, katere naj bi priobčila »Delavska pravica«.

Poselska zveza

Kako je z dopusti hišnih poslov

Ker mnogi službodajalci, kakor tudi mnoge služkinje niso na jasnem glede letnih dopustov služkinj, do katerih imajo iste pravice glasom § 10. poselskega zakona, navajamo besedilo oziroma določbe omenjenega paragrafa, ki se glasi:

Po dveletnem službovanju brez presledka ima posel pravico vsako nadaljnje leto do nerazdeljenega dopusta enega tedna.

Nastop dopusta naj se določi sporazumno z ozirom na potrebe gospodinjstva in na osebne razmere posla, in sicer praviloma v času velikih šolskih počitnic.

Poleg redne mesečne plače gre poslu za čas dopusta doklada za hrano v višini polmesečne plače v gotovini, ki se mora v polnem znesku odšteti ob nastopu dopusta naprej.

Če je iz okolnosti razvidno, da je odpovedal gospodar poslu službo le zato, da je preprečil pravico do poselskega dopusta, je posel upravičen zahtevati odškodnino v znesku, ki bi jo bil dolžan plačati gospodar za dobo preprečenega dopusta.

Novice iz organizacije

Sv. maša za služkinje bo kakor običajno zadnji nedeljo v juniju ob 6 zjutraj v stolnici. Po sv. maši skupno sv. obhajilo. Udeležite se sv. maše prav vse, da bomo imele pri svojem delu čim več božjega blagoslova.

Izlet v Škofjo Loko priredi Poselska zveza za svoje članice prvo nedeljo v avgustu. Opozarjamo vse, naj se pripravijo za to nedeljo, da nas gre čim več v Škofjo Loko. Točnejši spored bodo povedale članicam naše zaupnice. Kadar bodo zaupnice povabljen na sestanek, naj se ga gotovo udeležijo.

Služkinjam. Ker se dogaja, da nekatere služkinje ne vedo, kje ima svoje prostore Poselska zveza, sporočamo vsem, da ima naša organizacija pisarno v Delavski zbornici na Miklošičevi cesti št. 22, prvo nadstropje, desno. V našo pisarno naj se dekleta zateka po vsa navodila glede služb in drugih vprašanj. Poselska zveza si prizadeva, da rešuje poselska vprašanja v obojestransko zadovoljnost. Svojo podružnico ima Poselska zveza v Križevniški ulici v Domu služkinj, kjer so dekleta

tom, ki iščejo služb ali morajo zaradi kakšnega drugega vzroka prenočevati v Ljubljani, na razpolago snažna in najcenejša prenočišča po dva dinarja za eno noč. V Domu služkinj se dobi tudi cenena hrana. Ta dom vzdržujejo služkinje same oziroma njihova organizacija in je predvsem namenjen samo potrebnim služkinjam, ki so članice organizacije.

Do naših krajev

Trbovlje

V ponedeljek 10. t. m. ob 5 popoldne bo plenarna seja skupine rudarjev, na katero vabi odbor vse člane in zaupnike. Izostati je upravičen samo tisti, ki je službeno zadržan ali bolan. — Predsednik

Pozivamo vse člane, da v mesecu juniju store isto, kot so storili v mesecu maju, to je pridobiti vsak enega novega člana v skupino. V tem mesecu se mora število članstva zopet podvojiti.

Opozarjamo organizacijske zaupnike, da se stalno ob uradnih dnevih sestajajo v tajništvo. Ti dnevi so torej in petek popoldne. Vse podlagajnike opozarjamo, da poberejo prispevek za KDM skupno za vse leto, ne pa po mesečnih obrokih. Članstvo pa prosimo, da ta prispevek čimprej poravnajo, ker ga mora blagajnik odposlati čimprej centrali KDM.

Na bivšem Stajerskem smo se krščanski socialisti. Zakaj? Zato, ker mariborska škofija ni izdala pastirskega lista, v katerem bi izključevala krščanske socialiste iz katoliških organizacij. Ker smo v tem od Kranjcev nekaj na boljšem, se pogumno oprimo krščanskih načel v delovanju krušne strokovne organizacije. Pri sv. mašah pa molimo za naše tovariše na Kranjskem, da jim ljubi Bog da milost spreobrnjenja in povrnitve nazaj k pravemu pojmovanju krščanstva, posebno takrat, kadar bo delavec lačen, pa recimo »ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe.«

Kranj

V poslovalnici OUZD-ja v Kranju so nastale v ambulatoriju in kopališču sledeče spremembe: Rentgenološko pregledovanje članov v ambulatoriju

Vse služkinje opozarjamo na Poselsko zvezo, ki je njihova stanovska organizacija. V njej naj se organizirajo in ji tako pomagajo, da postane močnejša po številu, da bo lahko čim uspešnejše reševala poselsko vprašanje in skrbela za svoje članice. Marsikatera služkinja išče po Ljubljani v slučaju potrebe pomoč in nasvete, ki jih pa končno dobi le v Poselski zvezi, in sicer take, ki so ji v resnici v korist. Zato naj se dekleta malo bolj brigajo za svojo organizacijo, ker ne vedo, kdaj jo bodo potrebovale in kdaj jim pride prav.

Opozorilo vojnim vpoklicancem in njihovim svojcem

Ker pripada po uredbi o podpiranju družin vojnih obveznikov, ki so vpoklicani na vojaške vaje, predvidena podpora za žene in otroke le od dneva vlozene prošnje, za nazaj od dneva vpoklica pa se more izplačati le v izrednih primerih »velike stiske«, opozarjamo še enkrat vse opravičence, da ne odlašajo z vložitvijo prošnje, marveč jih vložijo še isti dan, ko je vojni vpoklicanec nastopil vojaško vajo. Prošnje se vlagajo na pristojni občini.

Podražitev vseh vrst tiskarskih izdelkov

Tiskarski kartel javlja, da se je zaradi ponovnega predstojajočega povišanja cen papirja in kartonu, zaradi ponovne podražitve tiskarskih barv in vsega ostalega materiala ter zvišanja delavskih plač (ki ga doslej še nikjer ni; op. ur.) tudi grafična podjetja kraljevine Jugoslavije prisiljena povišati vse cene tiskovinam v knjigotisku, litografiji, offsetu, bakrotisku, kakor tudi v kartonari in knjigoveznicih za 25%. To odločitev motivirajo z velikim porastom cen na trgu celuloze (beljene) v inozemstvu, dalje z dnevnim naraščanjem cen vseh vrst surovin pri izdelavi papirja. Nič bolje da ni z ostalim materialom, kot so n. pr. barve, svinec, kemikalije za fitografije in cinkografije, poleg tega pa je nastalo še občutno pomanjkanje nekaterih vrst materiala itd. — K temu dostavljamo, da so se delavske plače povišale jeseni za komaj 6%, vendar pa so tedaj grafična podjetja zvišala cene izdelkov za celih 10% — s sedanjim vred torej 35%. Bojimo se, da bodo take razmere škodljivo vplivale ne samo na preživetje tiskarskega delavstva, ampak bo tudi skoraj nemogoče izhajanje manjšim listom in revijam, ki svoje naročnine kajpak ne morejo zviševati z izgovorom splošnega dviga cen. Zaključek tega bo splošen zastoj v tiskarski industriji in brezposelnost.

strankarji. Tam se tuje po mili volji poživlja na socialno zakonodajo in minimalne mezde.

Ne delajte si nepotrebnih stroškov!

(Dalje.)

Nezgodne dajatve

Delavec je tako kot vojak na fronti. Vsak trenutek ga lahko zadene nesreča. Kaj moram vedeti ob takih priklakah?

Prijava nezgode

Vsako obratno nezgodo, čigar posledice so take, da onesposablja poškodovanca za delo nad tri dni, mora delodajalec javiti na posebnem vzorcu OUZD-ju v Ljubljani ali pa pristojni ekspozituri. Če pa ni vzorca, zadostuje navadna pismena prijava, najpametnejše v priporočenem pismu. Če pa izroči prijavo osebno, pa si naj dá dotični potrditi, da je prijavo nezgode izvršil. Zakaj tako?

To je važno zaradi zastaranja zahtevkov glede posledic nezgode. Tak zahtevek zastara v enem letu, odkar so se pokazale posledice nezgode. Največkrat teče zastaranje od dneva nezgode, ker se posledice nezgode takoj pokažejo. Torej največ zahtevkov zastara v enem letu od nezgode dalje.

Če se pa posledice nezgode ne pokažejo takoj, pa od takrat, ko se pokažejo posledice nezgode, toda največ pa v dveh letih od dneva nezgode.

Primer: Nekdo dobi udarec na nogo. Ni nikjer rane, razen kake črne lise. Čez nekaj dni lisa izgine, pa je poškodovanec potolažen. Čez dalj časa pa ga prične boleti pri kosti tako, da mora iskati pomoči pri zdravniku ali pa v bolnišnici. Potrebna je operacija, posledice obolenja kosti so trajne in je ugotovljeno, da je bila pri tisti nezgodi udarjena tudi kost. V začetku ni bilo bolečin, pozneje pa se je razvila bolezen v takem obsegu, da ostanejo trajne posledice.

Brez dvoma gre v takem primeru za posledico obratne nezgode. Prizadeti more tudi sedaj uveljavljati nezgodne dajatve. Toda če je preteklo že dve leti od nezgode, je njegov zahtevek zastaran in je vsak korak za doseg nezgodne rente brezuspešen.

Iz tega primera more vsak razvideti, kako važno je, da se nezgoda takoj prijavi. Kakor že omenjeno, mora nezgodo prijaviti delodajalec in je odgovoren, če ne izvrši prijave. To se pravi: Če bi poškodovanec zaradi neprijave ne prišel do nezgodne rente, mora to rento plačati delodajalec. Tak zahtevek zastara v treh letih od nezgode dalje.

Vendar so taki procesi neprijetni, zato je pametno, da se vsak poškodovanec pobriga, da ne pride do zastaranja. Pripravi se mora, če je delodajalec prijavil nezgodo. Če jo je, je v redu. Če je pa v dvomu, pa je najbolje, da jo poškodovanec prijavi sam ali pa potom organizacije OUZD-ju in zahteva nezgodne dajatve.

O obratni nezgodi

a) Poškodovanec ima pravico do nezgodnih dajatve, če gre za obratno nezgodo. Če se zgodi obratna nezgoda v obratu, je njen značaj popolnoma jasn. Po zakonu je pa obratna nezgoda tudi tista, ki zadene delavca pri delu, ki ga vrši po nalogu delodajalca, četudi pri delu, ki bi po svojem značaju ne spadalo pod zavarovanje.

Primer: Delavec je zaposlen na žagi. Njegov delodajalec ima, pa tudi večje posestvo. Košnja. Ker mu primanjkuje delavcev na travniku, odredi, da delo na žagi počiva en dan ali več in da morajo iti delavci na travnik. Pri nakladanju sena pa pade delavec z voza in si zlomi nogo. Če bi se ta nezgoda pripetila hlapcu, ki je zaposlen stalno pri poljedelskem delu, ne bi bila ta nezgoda obratna. Pri tem delavcu pa je. Kajti on je delavec na

žagi in je šel na travnik le na ukaz svojega delodajalca. V takem primeru mora delavec zahtevati prijavo nezgode.

b) Obratna nezgoda je tudi tista, ki zadene delavca pri poslu, ki ga vrši v interesu obrata.

Primer: Delavec je svoj običajni delovni čas že izvršil. V svojem prostem času pa gre mimo obrata in vidi, da preti delodajalcu škoda. Les je zložen ob vodi, ki narašča. Če ga takoj ne preloži, ali pa pomaga ostalim delavcem, bi odplaval po vodi. Pri tem delu pa si pokvari roko. Čeprav se ni nezgoda pripetila pri delu, katerega je dolžan upravljal na podlagi svoje službene pogodbe, gre vendar za obratno nezgodo, ker je upravljal to delo v interesu obrata odnosno delodajalca. Če bi pa vršil to delo delavec, ki ni zaposlen v tem obratu in bi se poškodoval, ne bi šlo za obratno nezgodo.

c) Za obratno nezgodo se more smatrati tudi tista, ki zadene delavca bodisi na potu od doma na delo ali pa obratno iz dela domov, če ni delavec prekinil tega pota v svoje lastnem interesu.

SUZOR v Zagrebu odklanja običajno opravičenost do nezgodnih dajatve v vseh navedenih primerih, če niso popolnoma jasni. Posebno je strog pri nezgodah, ki se pripete na potu na delo ali pa iz dela. V takih primerih mora delavec dokazati, da je res utrpel nezgodo tako kot navaja.

Če je utrpel nezgodo pri delu, ki ga je vršil po nalogu delodajalca ali pa v interesu obrata, je tak dokaz običajno lahek, ker potrdi to delodajalec sam in ostali sodelavci.

Težji je dokaz, če gre za nezgodo na potu. Na primer delavec se vozi domov na kolesu in pade, pa utrpi prelom roke ali noge. Če se vozita dva ali več, je lahko, ker so na razpolago priče. Če je pa sam, je pa težje.

Kaj mora napraviti v takem primeru? Zapomniti si mora čas, v katerem se je pripetila nezgoda. Takoj prvi osebi, do katere pride, mora povedati, kaj se mu je pripetilo. Isto tudi domačim. Če gre pa za težji primer, na primer za težki pretres možganov, morajo pa njegovi svojci ugotoviti, koliko časa je bil v nezavesi, ali je tekla kri iz ušesa ali je bruhal, kdo ga je našel in v kakem stanju.

Težje je dokazati obratno nezgodo tudi v primerih, ki se pripeti na delu, ki ga opravlja delavec sam. Gozdni delavec obsekuje les, pa se useka. Ta mora o nezgodi istotako povedati prvi osebi, ki jo sreča, kako se je pripetila nezgoda.

d) O prekinitvi pota v lastnem interesu na poti od doma na delo ali pa od dela domov. SUZOR smatra večinoma vsako prekinitev pota za prekinitev v lastnem interesu in odklanja nezgodno rento, če ugotovi kako prekinitev. Pred leti je bilo precej nejasnosti, kakšna prekinitev se mora smatrati za prekinitev v lastnem interesu, kakršno predvideva § 84. zakona o zavarovanju delavcev. Danes je pa že precej dobro razčiščeno to vprašanje. Pri sodišču delavskega zavarovanja se namreč obravnavajo tudi spori o prekinitvah. Zato je važno, da vemo, do kakšnih zaključkov je prišla judikatura v tem oziru. Merodajne so tozadevne rešitve vrhovnega sodišča kot vrhovnega sodišča del. zavarovanja.

V smislu teh rešitev se smatra za prekinitev pota taka prekinitev, iz katere nedvomno sledi, da je prizadeti opustil namen iti domov. Če je kdo mimogrede stopil v cerkev ali v prodajalno ali na malo okrepčilo v gostilno, se še ne smatra za prekinitev pota. Toda za obratno nezgodo se ne smatra tista nezgoda, ki bi jo utrpel na zopetnem nadaljevanju svoje običajne poti, ne pa tiste, ki bi bile v zvezi s temi kratkotrajnimi prekinitvami. (Se nadaljuje.)

Razgledi

Pretekli teden je potekel ves v znamenju ogorčenih bitk med Nemci in zavezniki na zahodnem bojišču. Nemcem gre za zmago in zato ne gledajo na žrtve v svojem stremeljenju, da jo čimprej izbojujejo. Dočim skušajo zavezniki vojno čim najdalj podaljšati, ker bi le na ta način prišla učinkovito do izraza njihova gospodarska, pomorska in številčna premoč ter blakada, pa stavijo Nemci vse svoje upanje v čimprejšnjo »bliskovito« zmago,

Po računih rimskega uradnega lista znašajo dosedanje nemške izgube že nad milijon mož. To je bilo sredi preteklega tedna. Od takrat so se izgube na obeh straneh seveda še močno povečale.

Rešitev angleško-francoske armade iz nemškega »žepa« je po soglasni sodbi vseh svetovnih listov nevtralnih držav in vojaških strokovnjakov eno najznamenitejših vojaških dejanj, kar jih pozna zgodovina. Presekanjem angleško-francoskim četam se je posrečilo, da so se spet združile in se prebile do morja, odkoder so jih prevzeli Angleži z ogromno množico ladij — od velikih vojnih ladij do luksuznih parnikov in ribiških jadrnic — v Anglijo. Te transporte so neprestano napadala nemška letala, toda niso jih mogla preprečiti. Doslej so rešili Angleži štiri petine svojih in francoskih čet na tem bojišču. Ostanek te vojske se še vedno krepko brani v pristanišču Dunquerque, katerega okolico so preplavili.

Na bojišču ob Somni pretekli teden vkljub neprestanim lokalnim bojem ni bilo velikih odločitev, razen da so Francozi znova zavzeli mesto Abeville. Pač pa pričakujejo, da bo vzplamtela fronta čez nekaj dni, ko bodo končani boji pri Dunquerque. Pričakujejo, da se bo smer nemške ofenzive obrnila nato proti Parizu.

Načrt generala Weyganda obstoji v tem, da bi vztrajal na sedanjih postojankah, ki so jih Francozi že utegnili v naglici utrditi, z defenzivnim bojevanjem do prihodnje pomladi, ko bo po francoskem mnenju stopila Amerika v vojno. Šele takrat naj bi zavezniki uprizorili veliko protiofenzivo.

Razpoloženje v Franciji je resno, to-

da hladnokrvno. Vršijo se velike javne molitve za zmago, ki se jih udeležuje na stotine ljudi vseh slojev s predstavniki najvišjih slojev na čelu. Isto se dogaja v Angliji.

Italija bo po splošni sodbi stopila že v najbližjem času v vojno. To mnenje je razširjeno tudi v Italiji. Francozi imajo na italijanski meji poldrug milijon mož. Mejo tvorijo Alpe, ki so po večini višje kakor Julijske Alpe.

Balkan se je zaradi ruskih zagotovil in sporočil bojujočim se silam, da Rusija želi, da se sedanje stanje na Balkanu ne spremeni, pomiril. Nekatere države so celo izvedle delno demobilizacijo.

V Beogradu se je mudil ob priliki ratifikacije rusko-jugoslovanske trgovske pogodbe ruski poslanik v Sofiji Lavrentijev, ki je bil zelo simpatično sprejet. Rusko trgovsko odposlanstvo je obiskalo Oplenac in položilo venec na grob kralja Aleksandra. Lavrentijev je bil sprejet tudi v avdienco pri knezu namestniku. Pričakujejo, da se bodo že v bližnji bodočnosti začela pogajanja med Rusijo in Jugoslavijo za vzpostavitev rednih diplomatskih stikov.

Narvik je končno padel zaveznikom v roke. Pri napadu so se zlasti odlikovale poljske planinske čete. Nemci so se umaknili v gorovje in gozdove. Nekoliko nedosledno se obnaša Špa-

nija. Dočim poudarjajo njeni uradni predstavniki nevtralnost, se vršijo po španskih mestih protiangelske demonstracije, pri katerih padajo vzkliki »Gibraltar mora postati španski«. Španska vojaška misija potuje med tem v Rim. Zdi se, da bi tudi Španija rada dobila svoj delež.

Možno je, da bo pri ugodni priložnosti tudi ona napadla Francijo, skoro gotovo pa je, da se ne bo branila, če bo skušala Italija zasesti Balearske otoke in ugodne podmorniške ter letalske baze na njenem obrežju.

Portugalska slavi te dni 800-letnico svoje državne samostojnosti. Pred kratkim je sklenila konkordat s sveto stolico.

Amerika se je končno krepko zganila. Roosevelt bombardira poslansko zbornico in senat dnevno s poslanicami, v katerih zahteva vedno nove milijarde za oborožitev. Javno mnenje se nagiba vedno bolj v smer vstopa Zedinjenih držav v vojno.

Rusija je baje zelo zmanjšala svoje dobave surovin in petroleja Nemčiji, pišejo švedski listi. Nemčiji to zanika. Na nemško-poljski meji se vršijo velika premikanja čet, ki mečejo čudno luč na doslednost sedanje ruske usmeritve v zunanji politiki.

Japonska poželjivo škili na Nizozemsko Indijo, toda spoštovanje pred ameriškim brodom je zaenkrat še močnejše od poželenja. Toda nobenega dvoma ni, da bi se mu z veseljem predala, če bi se ji ponudila prilika za lahko osvojitve.

Priprava deklet in žen za duhovno in socialno preobrazbo po mariborskih tovarnah

V času, ko razsajajo po svetu viharji in teče po Evropi kri, smo se zbrale o binkoštnih praznikih dekleta in žene — delavke v mirnem domu katehinstinj na Betnavi pri Mariboru. Zbrale smo se zato, da se v teh težkih dneh obrnejo naše misli na znotraj, da obnovimo svoje notranje življenje, katero je tako težko sredi razburkanega sveta, sredi strojev, ponižanja in gorja, sredi zasmehovanja, napadov in zla.

Zbrale smo se zato, da se navzamemo pri Njem novih moči za težko delo

med tovarišicami, ki še niso članice Jugoslovanske strokovne zveze.

Bili so to dnevi nikdar dovolj pričakovani in nikdar pozabljeni. Lahko trdim, da smo bile in smo najsrečnejša dekleta — žene sredi duhovno, moralno in socialno umrlega Maribora. Pod vodstvom našega duhovnega voditelja č. p. Lavra, smo se poglobile v življenje Njega, ki je bil Delavec, kakor smo me delavke. Živele smo z Njim v Betlehemu, v Nazaretu in končno na Kalvariji. Tudi s Kalvarije smo Ga spremljale do veličastnega Vstajenja zadnjega dne duhovnih vaj. Razumele smo naloge, ki nas čakajo doma, v družini in v svoji okolici, koder se udeležujemo.

Ko smo odhajale polne moči in zadovoljstva v naših dušah in s trdnim sklepom, da bomo delale s pomnoženimi močmi za svoje tovarišice, ki še niso v našem krogu JSZ. Da jih skušamo vzgojiti v pravem krščanskem duhu, kakor jim tudi obenem vzbuditi čut, da se bodo znale boriti za svoje pravice na socialnem polju. Vsaj je v tem zvezana bodočnost nas vseh delavk.

Ob tej priliki se prav iskreno zahvaljujemo gđ. katehinstinjam za njih prijazen sprejem in skrbno oskrbo. Upam, da bodo tudi v bodoče sprejele pod svoj krov nas ali naše nove tovarišice, katere bodo spoznale, [kakor potrebne so duhovne vaje za dekleta in žene-delavke, bodoče vzgojiteljice slovenskih delavskih družin.

Obenem se zahvalimo prav pristržno č. p. Lavru za njegove žrtve in ves njegov trud. Vemo, da mu bomo najboljše poplačale s tem, da bomo njegove nauke ponesle tja v življenje tovarn, kamor je njemu pot zaprta. Ni nas veliko! Zavedamo se težkega dela zaradi brezbrzičnosti delavstva v duhovnem in moralnem pogledu, kakor tudi zaradi njegove brezbrzičnosti v borbi za socialno-življenjske pravice. Nočemo s tem obsojati delavstva in mu delati krivice, pač pa obsojamo tiste, ki pred Bogom in javnostjo nosijo odgovornost za vse krivice, katere se po tovarnah dogajajo. Še to moramo pripomniti, da nas vsepovsod obsojajo zato, ker zahtevamo resničnih dejanj od ljudi, ki so po svojih mestih, katera v našem javnem življenju zavzemajo, najbolj poklicani, da izpolnjujejo večno veljavno resnico Delavca: »Ljubi svojega bližnjega, kakor samega sebe!« Ni nas strah, ker je resnica in pravica na naši strani.

Drage tovarišice! Vedno se zatecimo k Njemu, ki nam je v Kristusu pokazal pot kot dekla Gospodova. Marirja, ne pozabi, da smo Te prosile za pomoč in milost, da ostanemo večno mlade in Tvoje!

Delavka.

Gospod župnik Markež ima besedo...

Študentovski listič »Mi mladi borci« je priobčil vsebino referata, ki ga je imel na znani duhovniški konferenci zagorski župnik g. Markež. Mislimo, da je prav, če zve naše članstvo, kaj se je o JSZ govorilo na tem zborovanju, zato referat ponatiskujemo, za njegovo točnost in resničnost pa prepuščamo odgovornost »Mladim borcem«. — Vemo namreč, da je g. Markež povedal o JSZ še marsikaj drugega, kar so pa »Mladi borci« izpustili, ker bi se tako pokazala vprašanja JSZ v pravi luči, da namreč vsa afera izhaja iz političnih, ne pa iz cerkvenih ali verskih vzrokov. — Ur.

Referat župnika Markeža

o »Jugoslovanski strokovni zvezi«

Maksistično gibanje zavaja delavstvo proč od Boga in mu tudi v časnem življenju ustvarja največjo nesrečo.

Zato ni mogoče, da bi duhovnik — dušni pastir mirno ob strani stal in gledal, kako marksizem v srcih delavstva podira vero in pravno življenje.

Slavni začetki JSZ. — V letih pred vojno je zato nastalo pri nas dosledno katoliško krščansko-socialno gibanje, ki mu je bil duhovni oče dr. Janez Krek. Ustanovila se je Jugoslovanska strokovna zveza, ki naj bi bila zvesta nositeljica tega gibanja. Prvi početki te organizacije so obljubljeni resnično obrambo pravih delavskih interesov in krščanskega življenja.

Neslavni mešani zakon z marksizmom. — Po vojni, po smrti pokojnega Evangelista Kreka pa je ta organizacija zašla pod marksistični vpliv. V mnogih izjavah vodilnih članov in v podrejenem tisku je sprejela za osnovo svojega pokreta Marxov socialni in gospodarski program. Trdila je, da je krščanstvo z marksizmom združljivo in da je treba katoliško Cerkev s so-

cializmom sprijazniti. Proti volji svojega nad vse idealnega in za delavstvo gorečega duhovnega vodje g. A. Komljanca so privolili — oziromaboli organizacijo prisilili — v nekaj mešan katoliško-marksistični zakon ter ga krstili z imenom: »krščanski socializem«.

Mešan zakon je zmeraj zlo. Običajno iz takih mešanih zakonov ni pričakovati versko in moralno čvrstih značajev.

Popolna zmeta optimistov. — Mešani zakon »krščanskega socializma« se ni izkazal. Čeprav so mnogi mislili, da ga je mogoče trpeti kot manjše zlo, je izkušnja izpričala, da so bili v popolni zmoti. Kot dvoživka je odsej organizacija Jugoslovanske strokovne zveze trpela na svojem razmahu in na svoji udarnosti. Vedno bolj se je oddaljevala od katoliške miselnosti in od katoliške prakse. Vedno bolj se je navzemala marksističnega duha, njegovega razkrajanja in njegove taktike.

Končno so se tudi optimistom oči odprle. — Vse prizadevanje za preusmeritev Jugoslovanske strok. zveze iz njenih zavoženih potov je bilo brezuspešno. Drugemu za drugim so se nam odpirale oči, drug za drugim smo spoznali, kako duh in taktika te organizacije zastrupljata naše delavstvo s protikrščanskim miselnostjo ter ga odtujeta resnični povezanosti z Bogom in Cerkvijo.

Confiteor optimistov. — Sam predavatelj je še do nedavnega upal, da bo mogoče to Krekovo organizacijo vendarle ozdraviti in se je za to prižadeval. Toda v svoji dušnopastirski praksi, na svojem odgovornem mestu župnika ene najvažnejših župnij, je ob razsulu, ki ga je ta organizacija zakrivila tudi v njegovi fari, spoznal, da se je bridko varal. Iz mešanega zakona krščanskega socializma se je rodila sedanja Jugoslovanska strokovna zveza taka, kakršna v resnici je — pravo zmeně.

Slovensko delavstvo in kultura

Po »Sloveniji« posnemamo:

Ves boj delavstva za izboljšanje svojega položaja dobiva svoj globlji smisel in svojo pravo vsebino šele, če služi hkrati tudi njegovemu duhovnemu ter kulturnemu napredku. Zato je strokovna tarfina borba le ena izmed dolžnosti, ki jih ima organizirano delavstvo. Ta zavest med delavstvom po nekod le počasi predira in niso majhne težave, na katere zadevajo kulturna prizadevanja, posebno tam, kjer ni delavske organizacije. Izven teh delavstvo le težko najde prave kulturne hrane. Lahko trdimo, da naše tri svobodne delavske organizacije res skrbijo za kulturni dvig svojih članov. Vzporedno z njimi pa delujejo v tej smeri mladinske oziroma kulturne delavske organizacije.

Najvažnejše kulturno dela pa opravlja delavski tisk. Vsaka organizacija ima svoje glasilo, ki ne obravnava le strokovnih zadev, ampak nudi bralcem tudi duhovno hrano.

Drugo so sestanki. Kdo bi jih mogel prešteti! Odbori krajevnih organizacij skrbijo za raznovrstna predavanja. Čeprav niso vsa obiskana, kakor bi bilo prav, moremo mirno reči, da so sadovi tega dela že zelo vidni.

Svoj pomen imajo tudi delavske kulturne prireditve. Ni jih sicer mnogo, kar pa se da opravičiti s težavami, ki jih medelavske prireditve navadno ne poznajo.

Zelo važna za delavsko izobrazbo je knjiga. Omeniti moram Cankarjevo družbo s poudarjeno socialistično smerjo. Tudi nekaj revij s pridom služi delavski izobrazbi. Skoda, da Krekove knjižnice ne moremo šteti med delavske ustanove. Krščansko socialno delavstvo se menda komaj zaveda, koliko napak je storilo, ko je brezbrzično pustilo pasti to za delavsko kulturo pomembno ustanovo. Podobno je bilo z »Besedo«, za katero pa smo dobili boljše nadomestilo.

Ce priznamo pomanjkljivosti izobraževalno kulturnega dela med našim delavstvom, moramo na drugi strani ugotoviti, da so med delavstvom posamezniki, ki so z lastnim trudom dvignili svojo izobrazbo visoko nad delavsko povprečje in se niso omejili le na to, kar nudi delavski tisk in delavske organizacije. Take primere imamo posebno v mestih in v večjih industrijskih središčih, kjer ima delavstvo več priložnosti za izobrazbo, bodi da posluša razna predavanja in obiskuje kulturne prireditve ali sega po knjigah v knjižnicah.

Niso redki delavci, ki se naročajo na revije. Imamo nekaj slovenskih revij, ki so se osvobodile meščanskega duha in v katerih najde delavstvo marsikaj, kar je prej pogrešalo. Bere v njih sestavke in razprave, ki segajo v njegovo življenje, in v vprašanja, ki njega zanimajo in pečejo.

Na splošno pa velja, da je naše delavsko izobraževalno delo še v povojih. Med mnogoštevilnimi ovirami je seveda največja ovira stvarno stanje našega delavstva. Mnogi si težko kaj odtrgajo od ust za kulturne potrebe. Res je pa tudi, da se marsikje še vedno troši denar za take stvari, ki s kulturo in izobrazbo nimajo nič opravka.

Ni prizadevanje po samoizobrazbi pri vseh strokah enako razvito in kulturna stopnja delavstva posameznih strok je kaj različna. Prednjačijo v tem oziru kovinarji, rudarji in grafiki. Res je tudi, da ni vse »kulturno«, kar si med delavstvom nadeva to ime. Upoštevati je treba dobro voljo in težave, s katerimi se delavstvo bori. Slovensko razumnštvo bi imelo tu mnogo hvaležnega dela. Samo da bi se ga lotilo z nesebičnim namenom in brez potranskih računov!

Jožko Jurac

Delavska PRAVICA

GLASILO KRŠČANSKEGA DELOVNEGA LJUDSTVA

Izhaja vsak četrtek popoldne, v primeru praznika dan prej. Uredništvo in uprava je v Ljubljani, Miklošičeva c. 22-1. — Oglasi, reklamacije in ročnina na upravo. — Miklošičeva 22-1. Oglasi po ceniku. — Telefon št. 4948. Stevilka post. čkovnega računa 14.900.

Posamezna številka 1 din. Naročnina: za 1 mesec 4 din, za četrt leta 10 din, za pol leta 20 din, za vse leto 40 din. Zamejstvo mesečno 7 din, letno 70 din.

Prejane in odgovarja Tone Fajfar v Ljubljani. Izdaja za konzorcij »Delavske pravice« Srečko Zamer, Ljubljana. Tiska Zadruga tiskarna r. z. o. z. v Ljubljani, Tyrševa c. 17 (Maks Blejec)